

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۱۰/۱۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۷/۳۰

صص: ۸۷-۶۱

شاپا چاپی: ۶۱۲۱-۲۰۰۸
الکترونیکی: ۵۲۱۸-۲۶۴۵

DOR: 20.1001.1.20086121.1403.23.104.3.0

بررسی پیشران‌های مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در

توسعه امنیت مرز نشینی

مصطفی دهستانی^۱ | عباس حیدری^۲

چکیده

تأمین امنیت مرزها همواره یکی از دغدغه‌های مهم حکومت‌ها بوده است. هرگونه ناامنی در مرز قداراست در سیستم‌های مهم داخلی کشور اختلال ایجاد نماید. هدف از انجام این پژوهش بررسی پیشرانهای مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی می‌باشد. نوع پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش توصیفی-تحلیلی (پیمایشی) است. برای گردآوری داده‌های از دو روش کتابخانه‌ای، میدانی و از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. جامعه آماری شامل ۱۵۰ نفر از گروه‌های تخصصی بود که به موضوعات و چالشهای شهر پیشین اشراف داشتند. نمونه‌گیری به روش هدفمند و تعداد ۱۰۸ نفر انتخاب شد. ابعاد و گویه‌ها از طریق بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش، استخراج و برای تحلیل داده‌ها از آزمونهای آماری و تحلیل واریانس بهره گرفته شد. در بین عوامل و پیشرانهای مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین، عامل و پیشران کلیدی که بیشترین تأثیر را بر توسعه امنیت مرز نشینی شهر پیشین دارد، عوامل جغرافیای انسانی شهر پیشین می‌باشد که باید در توسعه امنیت مرز نشینی این شهر مرزی مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: جغرافیای طبیعی؛ جغرافیای انسانی؛ تهدید؛ دفاع؛ شهر پیشین.

۱. نویسنده مسئول: پژوهشگر دانشکده و پژوهشکده فرماندهی و ستاد (دافوس)، تهران

mostafadehghanei1398@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری، دانشکده و پژوهشکده فرماندهی و ستاد (دافوس)، تهران، ایران

مقدمه

دفاع به عنوان یکی از مهم ترین موضوعات برای تمامی انسان ها و جوامع بشری محسوب می شود. از آنجاکه آسیب ها و تهدیدات بسیار زیادی همواره انسان ها و جوامع بشری را تهدید می کنند، فطرت انسان ها به گونه ای است که به صورت فطری و انتخابی به دفاع از خود، دفاع از دیگران (همنوعان) و ... می پردازند. امروزه برقراری امنیت و دفاع از کشور در گستره قلمرو سرزمینی هر کشور، یکی از وظایف اولیه ی نظام سیاسی حاکم در آن کشور هست. در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران نیز مسئله ی تهدیدها و برقراری امنیت در منطقه ی جنوب شرق، همواره یکی از دغدغه های اصلی بوده است. یکی از مناطقی که از بدو پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون دچار بحران ها و ناآرامی های دامنه داری شده است، استان سیستان و بلوچستان است. این استان به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی و قرار گرفتن در مجاورت کشورهای پاکستان و افغانستان و دریای عمان و ویژگی های انسانی خاص دارای موقعیت ویژه بوده است. شهر پیشین به عنوان یکی از شهرهای استان سیستان و بلوچستان به دلیل هم جوار بودن با مرز پاکستان همیشه دستخوش عوامل گوناگون مرز نشینی بوده است.

یکی از مسائل عمده ای که کشورها از گذشته تا به امروز با آن روبه رو بوده اند و تمام قوای خود را برای حفظ و برقراری آن به کار می بردند، امنیت درون کشورشان در مواجهه و تهاجم ها گوناگون به ویژه در مناطق مرزی می باشد. در برقراری امنیت و دفاع از مرزهای یک کشور عوارض جغرافیایی طبیعی و انسانی نقش بسزایی دارند، موقعیت و شرایط جغرافیایی کشورها، مشکل از عوامل انسانی و طبیعی به عنوان یکی از عوامل قدرت ملی محسوب می شود. استقرار امنیت در مناطق مرزی به دلیل ویژگی های و شاخص های این مناطق از اولویت بیشتری برخوردار است، از این روی هر گونه ناامنی در مناطق مرزی می تواند امنیت را در داخل کشور در ابعاد مختلف مورد تهدید جدی قرار دهد. مناطق مرزی، از نقاط حساس و استراتژیک کشور محسوب می شوند. شرایط مرزها همچون دوری از مراکز جمعیتی و شرایط نامساعد و گاهی شرایط خاص جغرافیایی، مخاطرات امنیتی و سیاسی ویژگی های اقتصادی زمینه هایی را فراهم آورده تا ساکنان مرزها با چالش های خاصی روبرو شوند. فقدان اشتغال، عدم دسترسی به نیازهای اولیه، قاچاق کالا و ... در این مناطق می تواند باعث شکاف بین مرکز و پیرامون شود و سبب آسیب

همبستگی ملی شده، منجر به بروز تحرکات واگرایانه به‌ویژه در مناطق قومی، مذهبی شود و این مسئله تأثیر سوئی بر توسعه امنیت پایدار در کشور خواهد گذاشت.

استان سیستان و بلوچستان با ۱۲۱۱ کیلومتر مرز خشکی و رودخانه‌ای و ۳۷۰ کیلومتر ساحل مقام اول را از لحاظ گستردگی مرز و ساحل در میان استان‌های مرزی کشور دارا هست. همچنین این استان یکی از وسیع‌ترین استان‌های کشور است که از دو منطقه متمایز سیستان و بلوچستان تشکیل شده است. هم‌جواری استان با کشورهای افغانستان و پاکستان با وجود بازارهای مصرف بی‌رقیب از یک‌سو شرایط خاص حاکم بر آن کشورها از سوی دیگر، این استان را از اهمیت بسیاری برخوردار ساخته است.

با توجه به همسایگی شهر پیشین با کشور پاکستان که از ثبات امنیتی مناسبی برخوردار نیست و همچنین با مردم بلوچ ایران دارای نسبت قومی و قبیله‌ای، زبان و مذهب مشترک و در موارد متعدد پیوند خانوادگی می‌باشد خود بستر مناسبی را برای ظهور و رشد گروه‌های تروریستی ایجاد می‌کند؛ که با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی و هم‌جواری با ایالت بلوچستان به‌عنوان ناامن‌ترین و فقیرترین ایالات پاکستان، همچنین حضور و تردد اشرار و گروهک‌های مسلح در این ایالت، وجود افراد واگرا و مسئله‌دار مورد توجه قرار می‌گیرد و بایستی به عوامل جغرافیایی این شهر در طرح‌ریزی‌های دفاعی امنیتی توجه ویژه شود.

اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت پژوهش

به نظرمی رسد با انجام این پژوهش زمینه‌ها و بسترهای زیر در جهت بهره‌برداری از عوامل جغرافیای انسانی و طبیعی شهر پیشین در راستای تقویت امنیت پایدار محقق خواهد شد؛ بنابراین اهمیت پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

- اهمیت ذاتی دفاع و امنیت پایدار در شهرهای مرزی کشور؛
- وجود تهدیدات در شهرهای مرزی کشور؛
- کاربردی بودن موضوع برای نهادهای متولی امنیت؛

• با توجه به بافت قومی و قبیله‌ای مردم بلوچ و همچنین توجه به جوانان بلوچ که از اهداف سردار شهید شوشتری نیز بود می‌توان اعتماد عمومی مردم منطقه به نظام و حکومت مرکزی را افزایش داد؛

• ایجاد امنیت پایدار در نوار مرزی، روستاها و شهرهای مرزی؛

• شناخت موانع و مشکلات در راستای برقراری امنیت پایدار؛

ضرورت پژوهش

بدیهی است عدم توجه به عوامل جغرافیای انسانی و طبیعی شهر پیشین مشکلات و موارد زیر را در پی خواهد داشت.

• زمینه را برای نفوذ گروهک‌های تروریستی در شهر و ایجاد خرابکاری و اقدامات تروریستی فراهم می‌آورد.

• موجب افزایش نقش و نفوذ افکار تکفیری- وهابی در منطقه شده و باعث جذب جوانان و

افزایش بی‌نظمی و ناامنی بیشتر و تضعیف قدرت دفاعی مدافعان شهر می‌شود.

• نظام جمهوری اسلامی برای ادامه حیات خود و انجام رسالت اسلامی و دینی خود و صدور انقلاب و زمینه‌سازی تمدن نوین اسلامی نیاز به برقراری امنیت در سراسر محدوده جغرافیایی وحدت و انسجام بین تمام اقوام و قومیت‌های خود دارد؛ و در صورت غفلت از اقوام و ساختارهای اجتماعی آن‌ها صدمه‌های جبران‌ناپذیری به نظام وارد خواهد شد.

• تشدید فعالیت گروهک‌های ضدانقلاب در داخل برای گسترش کار تشکیلاتی، جذب نیرو،

توسعه، حضور آن‌ها در داخل برای ایجاد ناامنی و عملیات خرابکارانه.

پیشینه پژوهش

در مورد امنیت منطقه و اقوام بلوچ در منطقه پژوهش‌هایی انجام شده است؛ اما تاکنون به

پیشران‌های مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی پرداخته نشده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

عنوان پایان‌نامه	نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار منطقه جنوب شرق
مشخصات، تاریخ و محل پژوهش	۱۴۰۰، امام‌حسینی، سید حمید، دانشکده فرماندهی و مدیریت ولایت سپاه (دافوس)
نتیجه‌گیری	نتیجه یافته‌ها نشان می‌دهد که سران طوایف در برقراری امنیت پایدار در منطقه، دارای نقشی معنادار بوده و بیشترین نقش را به ترتیب در برقراری امنیت نظامی، فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و کمترین نقش را در امنیت اقتصادی ایفا می‌کنند؛ بنابراین برای به‌کارگیری سران طوایف به‌منظور برقراری و تأمین امنیت منطقه باید یک سامانه نظارتی راه‌اندازی شود
عنوان پایان‌نامه	تأثیرات عوامل ژئوپلیتیکی ایالت بلوچستان پاکستان بر محیط امنیتی جنوب شرق ایران
مشخصات، تاریخ و محل پژوهش	۱۳۹۸، نصری، سید کاظم، دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام) دانشکده و پژوهشکده پیامبر اعظم (صلی الله علیه و اله)
نتیجه‌گیری	از بین هشت عامل ژئوپلیتیکی موجود در ایالت بلوچستان پاکستان پنج عامل ژئوپلیتیکی شامل موقعیت جغرافیایی، مرز مشترک بین دو کشور، فضای حاکم جمعیت و نهادهای سیاسی فعال در ایالت بلوچستان پاکستان تأثیر منفی بر امنیت حوزه جنوب شرق ایران داشته و فضایی ناامن و پر تهدید در این بخش از کشور را باعث شده‌اند.
عنوان مقاله	آمایش اقلیم دفاعی منطقه جنوب شرق کشور و اهمیت آن در سناریوهای طرح‌ریزی عملیات نظامی
مشخصات، تاریخ و محل پژوهش	۱۳۹۸، حنفی، علی؛ منیری کامل، فصلنامه آینده‌پژوهی، دفاعی سال چهارم، شماره ۱۴
نتیجه‌گیری	آب‌وهوا یکی از مهم‌ترین عوامل جغرافیایی تأثیرگذار بر امور دفاعی و نظامی است. یکی از دغدغه‌های فرماندهان صحنه عملیات، برای برنامه‌های آینده، آگاهی از تقویم اقلیم نظامی مناطق مختلف می‌باشد. بیشترین مطلوبیت اقلیم نظامی در سطح منطقه مربوط به ماه‌های آبان، مهر و اسفند می‌باشد
عنوان مقاله	تبیین راه کارهای دستیابی به امنیت پایدار با تأکید بر مؤلفه‌های فرهنگی در استان سیستان و بلوچستان

مشخصات، تاریخ و محل پژوهش	۱۳۹۷، شیخی راد سیدناصر، گزمه علیرضا، رئیسی ابوبکر، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی
نتیجه گیری	نتایج به دست آمده نشان می دهد مؤلفه های فرهنگی تأثیر بسزایی در جهت دستیابی به امنیت پایدار دارند. به عبارت دیگر، مؤلفه های فرهنگی موجب کاهش ناامنی و افزایش امنیت پایدار در منطقه می گردند.
عنوان مقاله	عوامل مؤثر بر ناامنی و فعالیت های تروریستی در مرزهای شرقی کشور (استان سیستان و بلوچستان)
مشخصات، تاریخ و محل پژوهش	۱۳۹۵، عبدی عطاءالله، مستجابی حمید، عمرانی نژاد فاطمه نشریه انتظام اجتماعی، دوره ۸ شماره ۱
نتیجه گیری	بر اساس یافته های پژوهش مهم ترین عوامل مؤثر بر ناامنی مرزهای شرقی، عوامل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و جغرافیایی هستند که در بین این عوامل، عامل جغرافیایی دارای مهم ترین تأثیر است

پرسش های پژوهش

- پرسش اصلی پژوهش: عوامل جغرافیایی مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی کدام است؟
- پرسش فرعی اول: عوامل جغرافیای طبیعی مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی کدام است؟
- پرسش فرعی دوم: عوامل جغرافیای انسانی مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی کدام است؟
- قلمرو پژوهش
- قلمرو موضوعی
- قلمرو موضوعی این پژوهش بررسی پیشران های مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی آن شهر می باشد.
- قلمرو مکانی
- قلمرو مکانی این پژوهش، جنوب شرق کشور، استان سیستان و بلوچستان و شهر پیشین است.
- قلمرو زمانی

قلمرو زمانی این پژوهش از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۳ هست و با توجه به اجرای طرح امنیت پایدار در مناطق مرزی کشور، نتایج این پژوهش از لحاظ قلمرو زمانی تا ۵ سال قابل بهره‌برداری خواهد بود.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر برحسب اهدافی که دنبال می‌کند از نوع کاربردی است و به لحاظ روش در زمره پژوهش‌های توصیفی تحلیلی و (پیمایشی) است که به دنبال پیشران‌های مؤثر بر ارتقای جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی بوده است.

۱) روش کتابخانه‌ای: برای تدوین ادبیات موضوع و مباحث نظریه پژوهش، جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و بررسی اسنادی انجام شد.

۲) روش پیمایشی (میدانی): برای جمع‌آوری اطلاعات میدانی در مورد پاسخ پرسش‌های پژوهش از پرسشنامه پژوهشگر ساخته استفاده شد و پایایی آن به وسیله آزمون آلفای کرون باخ موردسنجش قرار گرفت نتایج ارزیابی در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول ۲. پایایی (قابلیت اعتماد) متغیرهای پژوهش

مقدار آلفا	تعداد سؤال	نام متغیر
۰/۸۹۱	۲۶ سؤال	عوامل جغرافیایی { طبیعی (۷ سوال) و انسانی (۱۹ سوال) }
۰/۸۹۱	۲۶ سؤال	کل

مبانی نظری

در بیان مبانی نظری پژوهش، به مفاهیمی چون عوامل جغرافیای طبیعی و انسانی، تهدید، دفاع، محیط‌شناسی شهر پیشین و مباحث پیرامونی این مفاهیم پرداخته می‌شود.

جغرافیا از سه رکن اصلی و بنیادی یعنی انسان، فضا و محیط ترکیب یافته است که هرگز نمی‌توان یکی را بدون دیگری مطالعه کرد؛ چون در آن صورت یا به قلمرو علوم اجتماعی وارد خواهد شد یا این که به دامن علوم طبیعی خواهد غلتید. جغرافیا علم سیستمی است و در یک سیستم با وجود این که هر یک از اجزا و عناصر کارکردی ویژه و مخصوص به خود دارند، ولی مجموع آن‌ها در ارتباط باهم عمل کرده و هدف واحدی را دنبال می‌کنند؛ و متشکل از عناصر

طبیعی (موقعیت جغرافیایی، ژئومورفولوژی، اقلیم‌شناسی، هیدرولوژی و مجموعه زیستی) و انسانی (بررسی مسائل شهری، روستایی، جمعیتی اقتصادی و سیاسی) و فضا (تعامل‌های فضائی حوزه‌های نفوذ سیستم‌ها و ساختارهای فضایی مدنظر می‌باشد) است که هر یک از اجزاء قلمرو عملکردی ویژه و متعلق به خوددارند که آن قلمرو با سایر عناصر متفاوت است؛ لکن اگر این اجزا توسط حلقه اتصالی به هم متصل نشوند و هر یک به‌طور مجزا عمل کنند کلیت علم جغرافیا درهم‌ریخته می‌شود و هر کدام از این اجزا به قلمرو علم دیگری کشیده خواهند شد. جغرافیا قبل از هر چیز دانشی است استراتژیکی که به مجموعه‌ای از اعمال سیاسی و نظامی بستگی دارد و همین اعمال استراتژیکی هستند که جغرافیا را برای رهبران و گردانندگان دستگاه‌های حکومتی ضروری می‌سازند. (پورا احمد، ۱۳۹۷: ۱۳-۱۱). جغرافیا به صورت کلی به دوشاخه اصلی، جغرافیای انسانی و جغرافیای طبیعی تقسیم می‌شود که هر کدام از این دوشاخه دارای تقسیمات ریزتری هستند. این تقسیم‌بندی به علت ماهیت بین‌رشته‌ای بودن آن است، در واقع می‌توان جغرافیا را پلی بین رشته‌های علوم طبیعی با علوم اجتماعی دانست. از یک طرف باید انسان و رفتار او را بشناسد و از طرف دیگر محیط طبیعی را بشناسد. (پورا احمد، ۱۳۹۷: ۲۰)

جغرافیای طبیعی

جغرافیای طبیعی علم مطالعه محیط‌های طبیعی، با تأکید بر ویژگی‌های مکانی و خصوصیات زمانی پدیده‌ها و فرایندهای حادث شده در کره زمین است. در عین حال مطالعه رخدادها، به ازای زمان نیز بسیار حائز اهمیت است، چراکه خصوصیات سری‌های زمانی از قبیل فراوانی اتفاقات خاص و میزان تغییرات در یک دوره زمانی. در این زمینه برادشاو ویویر معتقدند که جغرافیای طبیعی میزان و قابلیت تغییرپذیری محیط‌های طبیعی، نحوه دگرگونی آن به ازای زمان و به‌ویژه در بعد مکان را باید مورد توجه خاص قرار دهد. (پورا احمد، ۱۳۹۷: ۱۶)

تقسیم بندی جغرافیای طبیعی

الف) موقعیت جغرافیایی

موقعیت جغرافیایی محل قرار گرفتن هر پدیده در سطح کره زمین، موقعیت جغرافیایی آن پدیده است. محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا

ریاضی آن محل است. محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است. (<https://my-dars.com>)

ب) آب و هوا (اقلیم)

شرایط جوی غالب (درازمدت) در یک محل را آب‌وهوا (اقلیم) گویند. (کاویانی و علیجانی ۱۳۸۵: ۲۰)

ج) زمین و توپوگرافی

نقشه‌برداری از موقعیت طبیعی، محلی، یا ناحیه‌ای با شرح چگونگی آن. (فرهنگ عمید)

د) منابع طبیعی

منابع طبیعی منابعی هستند که از طریق واکنش‌های طبیعی زمین تولید شده‌اند و شامل فضای حقیقی قسمت جامد سطح زمین، مواد غذایی، مواد معدنی، خاک و لایه‌های عمقی و قشری زمین، گیاهان وحشی و یا زراعی، حیوانات، آب‌وهوا و عوامل تجزیه‌کننده طبیعی، مواد زائد و چرخه‌های موجود در طبیعت می‌باشند و کلیه موجودات زنده روی زمین به آن‌ها نیازمند می‌باشند. (نوری، ۱۳۹۱: ۵۷)

ه) منابع آبی

منابع آب، منابعی طبیعی و بالقوه مفید از آب هستند. فعالیت‌های کشاورزی، صنعتی، خانگی، تفریحی و زیست‌محیطی از جمله مصارف آب به شمار می‌آیند. تمامی موجودات زنده برای رشد و تولیدمثل، نیازمند آب هستند. آب مایه حیات و فراوان‌ترین ماده‌ی مرکب بر روی سطح کره زمین است. (<https://www.daneshchi.ir/water>)

و) پوشش گیاهی

کلیه رستنی‌های سطح هر منطقه شامل درخت، درختچه و گونه‌های مرتعی که در زیستگاه‌های طبیعی و مصنوعی وجود دارد. به تعبیری دیگر، پوشش گیاهی شامل کلیه گونه‌های گیاهی یک ناحیه و نحوه پراکنش مکانی و زمانی آن‌هاست. (محمدی، ۱۴۰۰: ۵۶)

جغرافیای انسانی

استمپ جغرافیای انسانی را چنین تعریف می کند: «مطالعه جغرافیایی از چهره ها و پدیده های سطح سیاره زمین که مستقیماً با انسان و فعالیت های او در رابطه است». همچنین هربرت کربل جغرافی دان آمریکایی معتقد است که «جغرافیای انسانی به تجزیه و تحلیل پراکندگی انسان و فعالیت های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی تو می پردازد (شکویی، ۱۳۸۴: ۱۵)»
تقسیم بندی جغرافیایی انسانی

الف) جغرافیای جمعیت

یکی از شاخه های مهم جغرافیای انسانی جغرافیای جمعیت است که به مطالعه جمعیت، توزیع و تراکم آن، آمارهای حیاتی، رشد، تحرک، ساختار شغلی و گروه بندی های سکونت جمعیت می پردازد. در سال ۱۹۵۳ در انجمن جغرافی دانان آمریکا طرح این مسئله که انسان محور جغرافیاست، زمینه ساز پیدایش جغرافیای جمعیت شد. در این شاخه تأکید بر آن است که تجمع انسان ها را در ارتباط با نقش پدیده های جغرافیائی و زمینه های تاریخی و فرهنگی بدانند. (فرید، ۱۳۸۳: ۲۲)

ب) جغرافیای فرهنگی

جغرافیای فرهنگی یکی از شاخه های اصلی و نظام مند جغرافیای انسانی است که به مطالعه مقوله فرهنگ در ارتباط با زمینه ها و یا گرایش های خاص جغرافیا از دیدگاه این علم می پردازد. می توان گفت در این شاخه از جغرافیا به تفاوت ها و تغییرات فضایی مؤلفه هایی که در رابطه با پدیده های فرهنگی در طول زمان و در ارتباط با مکان ها و فضاها و مختلف شکل می گیرد، پرداخته می شود آنچه از فرهنگ برای جغرافیدان اهمیت دارد مطالعه و تأکید بر الگوها و ابعاد فضایی فرهنگ است که در چشم اندازهای جغرافیایی نمود پیدا می کند. (احمدی و مهدوی، ۱۳۹۰: ۱۶۷)

ت) جغرافیای سیاسی

جغرافیای سیاسی شاخه ای از علم جغرافیاست که به مطالعه و کالبدشکافی پدیده های سیاسی فضایی و نواحی متشکل و سازمان یافته سیاسی از سطح خرد تا کلان می پردازد از دیدگاه علیّی موضوع دانش جغرافیای سیاسی را کنش متقابل متغیرهای سیاسی با متغیرهای فضایی تشکیل می دهد با توجه به آنچه اشاره شد دو مؤلفه سیاست و فضا از مفاهیم اساسی این رشته اند که شناخت

شاخصه‌های آن از مهم‌ترین اقدامات زیربنای در درک پدیده‌های سیاسی فضایی به شمار می‌آید. (جان‌پرور و قربانی، ۱۴۰۰: ۵۲-۵۳)

ث) جغرافیای اقتصادی

جغرافیای اقتصادی شاخه‌ای گسترده در جغرافیا است که انواع فعالیت‌ها و کنش‌های اقتصادی انسان را با توجه به مکان و فضا مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد. از آنجایی که مناسبات متقابل گروه‌های انسانی با شرایط و مقتضیات طبیعی از طریق نوع معیشت صورت می‌گیرد، لذا بررسی نظام معیشتی انسان‌ها و تنوع موجود در آن‌ها به واسطهٔ ویژگی‌های و آثار مکانی فضایی فعالیت‌های اقتصادی، مهم‌ترین رسالت این شاخه از جغرافیا قلمداد شده است. (فطرس، ۱۳۶۸: ۵۲-۵۳)

ج) محیط‌زیست

محیط‌زیست از لحاظ لغوی از دو واژه ی «محیط» و «زیست» ترکیب شده است. محیط واژه ای عربی بوده و از ریشه ی حوط و به معنای احاطه کننده است زیست نیز واژه ای فارسی و مترادف زندگی و حیات است؛ بنابراین محیط‌زیست در برگیرنده ی کلیه ی عناصر طبیعی و انسان ساخت می شود که افراد انسانی و حیوانات و یا گیاهان و گونه ها را احاطه نموده و یا کلیه ی عوامل ملموس و غیر ملموس که چارچوبه ی حیات را شامل می شود. (زروندی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰۶)

ح) سطح فناوری

فناوری یا تکنولوژی جزء لاینفک زندگی روزمره‌ی انسان‌ها در تمام نقاط کره زمین است. در تمام بخش‌های زندگی‌مان از فناوری استفاده می‌کنیم، برای تمام بخش‌های کسب و کارمان به فناوری نیاز داریم و کلاً زندگی‌مان پیوند عمیقی با فناوری خورده است. (<https://tedsa.com>)

تهدید

در مقابل امنیت، تهدید و خطر وجود دارد که عبارت است از هرگونه نیت و قصد و حادثه و اقدامی که توسط دشمنان داخلی و خارجی به منظور بر هم زدن ثبات سیاسی و امنیت ملی کشور صورت می‌پذیرد. (افتخاری، ۱۳۹۰: ۴۹) در تلقی عمومی، تهدید به معنی ترساندن، بیم دادن از کسی یا چیزی گفته می‌شود (معین، ۱۳۷۸: ۸۵۶). لیکن در مفهوم تخصصی آن، هرگونه فعالیت،

رفتار یا وضعیتی که برآیند آن تضعیف امنیت و توان دفاعی کشور باشد را تهدید گویند؛ اما آنچه اهمیت دارد عبارت است از اینکه مهم ترین مفهوم تهدید، متوجه امنیت ملی و منافع ملی می گردد. به عبارت دیگر تهدید، پدیده ای است که می تواند ثبات و امنیت را در یک کشور به خطر اندازد (افتخاری، ۱۳۹۰: ۶۹).

انواع تهدید

جدول ۳. تقسیم بندی انواع تهدیدها (نائینی، ۱۳۹۱: ۲۵۱)

گونه های مختلف تهدید	شاخص های طبقه بندی تهدیدات
تهدیدات خارجی ۲- تهدیدات داخلی	تهدید بر اساس منبع محل وقوع تهدید
تهدیدات سیاسی ۲- تهدیدات فرهنگی ۳- تهدیدات نظامی ۴- تهدیدات اقتصادی ۵- تهدیدات زیست محیطی ۶- تهدیدات فناورانه	تهدید بر اساس بعد و موضوع تهدید
۱- جنگ گرم ۲- جنگ سرد	تهدید از نظر به کارگیری سلاح
۱- تهدید آشکار ۲- تهدید نیمه پنهان ۳- تهدید پنهان	تهدید از حیث علنی یا مخفی بودن منازعه
۱- تهدیدات فردی ۲- تهدیدات گروهی ۳- تهدیدات محلی ۴- تهدیدات ملی ۵- تهدید منطقه ای ۶- تهدید بین المللی ۷- تهدید جهانی	تهدید بر اساس دامنه، جغرافیا و سطح
۱- تهدید سخت ۲- تهدید نیمه سخت ۳- تهدید نرم	تهدید بر اساس روش اعمال و پیامد
۱- تهدیدات بسیط ۲- تهدیدات مرکب	تهدید بر اساس میزان پیچیدگی
۱- تهدیدات عینی و ذهنی ۲- تهدیدات امنیتی و عمومی ۳- تهدیدات مادی و معنوی	تهدید بر اساس جنس

واژه ای دفاع به دفع هر نوع بدی و آزار، از خود یا دیگری اشاره دارد. رد کردن، پس زدن و دور کردن هر آن چیزی یا کسی که مایه ی ناراحتی شده و به حریم شخصی شما تجاوز کرده و آرامش و امنیتتان را به مخاطره انداخته است، دفاع تلقی می گردد. دفاع به معنای «از کسی حمایت کردن، بدی و آزاری را از خود یا دیگری دور کردن، وطن و ناموس و حقوق خود را از دستبرد دشمن حفظ کردن» آمده است. (عمید: ۱۳۷۷، ۹۵۵)

از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) دنیا و حیات انسانی در همین جهان مادی خلاصه نمی شود بلکه ماورای این دنیا جهانی دیگر است که اتفاقاً به لحاظ اهمیت مهم تر از جهان مادی

است بر اساس این نگاه هستی شناسانه دفاع نیز در اندیشه‌ی ایشان دوجبه‌ی است یعنی ترکیبی از دفاع مادی و معنوی ایشان دفاع و میوه‌ی آن یعنی امنیت را شرط لازم برای پیشرفت در دو ساحت مادی و معنوی به حساب می‌آورند.

محیط‌شناسی راهبردی شهر پیشین

الف) موقعیت جغرافیایی شهر پیشین

از لحاظ موقعیت ریاضی شهر پیشین با وسعت حدود ۱۵ کیلومتر مربع و ارتفاع ۲۱۹ متر از سطح دریا در مختصات $E: 61\ 44\ 56$ $N: 40\ 04\ 26$ در فاصله‌ی ۴۵ کیلومتری جنوب شرق شهر راسک (مرکز شهرستان) واقع شده است.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر پیشین (سالنامه آماری استان سیستان و بلوچستان، ۱۳۹۸: ۶۳)

ب) شرایط اقلیمی

از ویژگی‌های اقلیمی شهر پیشین آب‌وهوای گرم و خشک هست که دارای بارش متوسط سالانه ۱۲٫۸۶ میلی‌متر است. از نظر دمایی نیز دارای دما متوسط سالانه ۳۰ درجه سانتی‌گراد هست. در طی دوره آماری درازمدت در این ایستگاه در طول سال پدیده یخبندان رخ نخواهد داد یعنی دما به صفر و زیر صفر درجه سانتی‌گراد نمی‌رسد. همچنین در طول دوره آماری درازمدت بالاترین و پایین‌ترین دما ثبت شده به ترتیب ۴۹/۵ درجه سانتی‌گراد در بعدازظهر تیرماه و ۶٫۵ درجه سانتی‌گراد در اواخر شب آذرماه است. آب‌وهوای شهر پیشین در تابستان گرم و خشک و در بعضی از ماه‌های سال به علت تأثیر بادهای موسمی با رطوبت (شرجی) و در زمستان معتدل

است و بادهای باران آور موسمی در فصل تابستان به صورت رگبارهای شدید و گاهی سیل آسا و بادهای باران آور غربی در فصل زمستان در این منطقه موجب ریزش پراکنده باران می شوند. (بی نا، ۱۳۹۹: ۳۵)

ج) جمعیت

جدول ۴. جمعیت شهر پیشین

نام	مرکز	جمعیت	نام	مرکز	جمعیت	شهر	جمعیت شهر ۱۳۹۵
بخش	بخش	بخش	دهستان	دهستان	دهستان		۱۳۹۵
پیشین	پیشین	۳۰،۲۳۲	پیشین	پیشین	۱۰،۱۰۲ نفر	پیشین	۱۶،۰۱۱ نفر
		نفر	زرد بن	زرد بن	۴،۱۱۹ نفر		

(سالنامه آماری سیستان و بلوچستان، ۱۳۹۸: ۱۴۵)

بخش پیشین به دو دهستان پیشین و زرد بن تقسیم و علاوه بر شهر پیشین دارای ۱۱۳ پارچه روستا و آبادی است بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت بخش پیشین ۳۰۲۳۲ نفر هست که بیش از ۵۰ درصد جمعیت در شهر پیشین و مابقی آن در سطح ۱۱۳ پارچه آبادی سکونت دارند شغل بیشتر مردم بخش در روستاها کشاورزی و دامداری که بخش اعظم جمعیت به آن اشتغال دارند بخش پیشین به دلیل دارا بودن منابع عظیم آبی و زمین های حاصلخیز جهت کشت انواع محصولات باغی و زراعی تبدیل به منطقه مهاجرپذیر شده به گونه ای که در فصل کشت تعداد زیادی از کارگران فصلی به منظور اشتغال در امر کشاورزی و کارگر فصلی به این بخش مهاجرت می نمایند تا از پتانسیل های موجود اشتغالزایی منطقه بهره ببرند. لازم به توضیح است مهاجرت در مواقعی به اقامت دائم نیز در سطح بخش انجامیده است.

اقوام و مذاهب

طوایف متعددی در سطح شهر پیشین تا شعاع ۵ کیلومتر وجود دارند که از مهم ترین طوایف بلوچ منطقه می توان به طوایف بر، حوت، محمدحسینی، جدگال، بلیده ای و سینگلکه اشاره کرد سایر تیره ها موجود عبارت اند از بن، بادپا، نوهانی شاهی زهی، بی باک و... از نظر بافت مذهبی حدود ۹۹٪ جمعیت منطقه مورد بررسی را اهل سنت تشکیل می دهند و تعداد اندکی تشیع در مراکز آموزشی، اداری و نظامی مشغول به خدمت هستند. همچنین میزان به کارگیری کارمندان

اهل سنت رو به افزایش است و نهادهای همچون شورای شهر و شهرداری و مراکز اداری در بخش پیشین به صورت ۹۹٪ می‌باشند. (بی‌نا، ۱۳۹۹: ۴۵-۴۰)

وضعیت فرهنگی

مردم شهر پیشین نیز تحت تأثیر همین فرهنگ می‌باشند و هم‌مرزی با کشور پاکستان نیز به این امر دامن زده است و عزیمت اغلب مولوی‌ها و طلبه‌های حوزه‌های علمیه و مساجد شهرستان به کشور پاکستان و حضور در اجتماعات تبلیغی و ملاقات و پای منبر نشستن برخی از مولوی‌های مسئله‌دار، مغرض وهابی پاکستانی اشاره نمود، که این امر می‌تواند ضمن ایجاد همفکری بین آنان، باعث باور تفکرات پوچ و بی‌اساس (مانند شیعه ستیزی و مورد ظلم و ستم واقع شدن از سوی جمهوری اسلامی ایران و...) در آنان شود. فرهنگ غالب این شهر متأثر از فرهنگ کشور پاکستان هست و این امر در ساخت منازل مسکونی در شهر پیشین به وضوح قابل مشاهده هست. همچنین در سطح شهرستان و این منطقه فرهنگ‌های منفی نیز وجود داشته است که بر اثر گذشت زمان بر جامعه غالب گردیده است که برخی از این فرهنگ را می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- فرهنگ انتقام‌جویی و عدم سازش در درگیری‌های طایفه‌ای.
- فرهنگ عدم کار و تلاش و گرایش به مشاغل زودبازده و پردرآمد بدون توجه به مجاز و غیرمجاز بودن آن فعالیت.
- فرهنگ همکاری با اشرار و قاچاقچیان و تحت حمایت قرار دادن افرادی که به آن‌ها پناه می‌آورند.

لازم به ذکر هست رشد برخی تفکرات سلفیت و تفکرات افراط‌گرایی در بین علمای اهل سنت این منطقه و عدم امکان کنترل صحیح تحرکات و اقدامات مذهبی حوزه‌ها و مدارس دینی اهل سنت در سطح منطقه باعث گردیده تا بعضاً کنترل و رصد مطلوب بر جریان‌های تکفیری و تروریستی را با مشکل مواجه نماید. مردم این منطقه نیز همانند سایر نقاط دارای آداب و رسوم خاص خود می‌باشند. این مردم از دیرباز، مردمی آزاده، جنگجو، دلیر، میهمان‌نواز، دین‌دار و زحمت‌کش و به خاطر شرایط خاص محیط زندگی خود بسیار مقاوم و بردبار بوده و با حداقل امکانات زندگی می‌کنند. (بی‌نا، ۱۳۹۹: ۴۵)

وضعیت اقتصادی

شهر پیشین با داشتن جاذبه و چشم اندازهای طبیعی، دریاچه سد پیشین و همچنین مراتع در دشت پیشین با داشتن میوه های متنوع گرمسیری یکی از بخش های سیاحتی و گردشگری استان هست و به دلیل پتانسیل های اقتصادی مرزی و کشاورزی به عنوان قطب اقتصادی منطقه و یکی از بخش های مهاجرپذیر هست. شاخص های مرزی بودن و موقعیت استراتژیکی بخش و نزدیکی با بازارهای تجاری کشور پاکستان بلا اخص بندر بزرگ کراچی گوادر و همچنین قرار داشتن در مسیر جاده ترانزیت کالا جاده چابهار از مواردی است که اهمیت این بخش را به لحاظ مسائل اقتصادی روشن می نماید و توجه به توسعه زیرساخت ها و پتانسیل های لازم اقتصادی و سیاست گذاری صحیح دولت در ساماندهی دقیق مبادلات مرزی تجارت و بخش کشاورزی می تواند از مشکلات بیکاری و قاچاق کالا و ناهنجاری های سیاسی و اجتماعی جلوگیری نموده و زمینه رفاه، اشتغال و به طور کلی ثبات سیاسی، امنیتی و اجتماعی را فراهم نماید. عمده اشتغال مردم بر پایه تجارت، دامداری و کشاورزی استوار هست که بخش دامداری آن تا حدودی تحت تأثیر بحران خشک سالی قرار گرفته و فعالیت در این زمینه کاهش چشمگیری داشته است اما در بخش تجارت وجود ۷۰ کیلومتر مرز مشترک زمینی با کشور پاکستان و با توجه به مراودات بسیار نزدیک فرهنگی قومی و قبیله ای اهالی دو سوی مرز، مردم را بر آن داشت که از قدیم الایام از طریق مرز دادوستد نمایند و می توان گفت حدود ۶۰ درصد مردم منطقه از طریق تجارت مرزی امرار معاش می کردند که در چند سال اخیر با اجرای طرح انسداد مرزها تمام فعالیت های تجاری کاذب و غیرقانونی مرزی در این بخش متوقف و جمع کثیری از مردم مرزنشین بیکار مانده اند. که در صورت ساماندهی مبادلات مرزی با ایجاد دالان های مرزی می توان وضعیت اشتغال مردم را بهبود بخشید. از آنجا که الگوی زندگی مردم مرزنشین پیشین از دیر زمان بر محور فرهنگی به اقتصادی بوده است و با توجه به نبود ظرفیت ها و بسترهای اقتصادی وجود مرز مشترک به عنوان پتانسیل خوب منطقه، توجه و برنامه ریزی لازم دولت در ایجاد بازار کار و تجارت از طریق راه اندازی بازارچه های موقت (چمدانی) و پایانه های رسمی ضروری هست که از آثار مثبت آن کاهش قاچاق کالا ثبات امنیت ایجاد اشتغال را می تواند به دنبال داشته باشد.

از جمله تهدیداتی که ممکن است اقتصاد شهرستان را تحت‌الشعاع قرار دهد بروز خشک‌سالی شدید خواهد بود کشاورزی و همین‌طور دام‌پروری را در این شهر با رکود مواجه خواهد ساخت. از آنجائی که مهم‌ترین قطب اقتصادی سالم در شهر پیشین مربوط به کشاورزی و دام‌پروری هست، نبود و از بین رفتن آن باعث بیکاری و بروز تبعات منفی و نهایتاً بحران می‌گردد. در زمینه کشاورزی به دلیل تصرف زمین‌های کشاورزی و همچنین وجود چندین حلقه چاهک‌های غیرمجاز کشاورزی در سطح منطقه و تخریب این چاهک‌ها توسط جهاد کشاورزی مشکلاتی را برای کشاورزان این منطقه ایجاد کرده است. در زمینه کارگری و کارگاهی در صورت بسته بودن مرز جمهوری اسلامی ایران و پاکستان که منجر به غیرفعال شدن بازارچه مرزی پیشین می‌شود و نیز به دلیل ممنوعیت ورود دام از سوی کشور پاکستان منجر به تعطیلی کشتارگاه صنعتی شده است باعث بیکاری بخشی از مردم پیشین به صورت مستقیم و غیرمستقیم می‌گردد. (بی‌نا، ۱۳۹۹: ۴۶)

اماکن اقتصادی

در شهر پیشین تا شعاع ۵ کیلومتر بازار بزرگ وجود ندارد و بازار اصلی شهر از ابتدای میدان ۲۲ بهمن شهر به سمت پیشین قدیم می‌باشد (به سمت شرق شهر پیشین) که مردم بیشتر نیازمندی‌های خود را از آنجا تهیه می‌کنند.

بازارچه مرزی

بازارچه مرزی پیشین (ردیک) در زمینی به مساحت ۹۰۰۰ مترمربع در ۸ کیلومتری شهر پیشین از توابع شهرستان راسک به مختصات E:61 50 34 N:26 05 41 و در مقابل روستای ردیک پاکستان قرار دارد سال شروع فعالیت تجاری در این بازارچه از سال ۷۵ آغاز شده است و در حال حاضر یک کانتینر و دو باب اتاق جهت مجموعه اداری و دو سوله به مساحت ۲۱۵۰ مترمربع به عنوان انبار و یک باسکول ۶۰ تنی جهت انجام امورات بازارچه استفاده می‌شود. بازارچه مرزی پیشین با اهداف زیر تأسیس و راه‌اندازی شد که در طول این مدت عملکرد نسبتاً خوبی به لحاظ صادرات و واردات کالا داشته و در بین بازارچه‌های استان توانسته جایگاه سوم را داشته باشد و امکان اشتغال قریب به ۷۰۰ نفر را دارد.

گمرکات

در فاصله ۸ کیلومتری شرق شهر پیشین، اداره گمرک پیشین به مختصات E: 61 50 31 N: 26 05 41 در میل مرزی ۲۱۷ واقع شده است این اداره جنب گروهان مرزی ردیک واقع شده که تمام امور مربوط به گمرک و صادرات و واردات از بازارچه مرزی پیشین در این محل انجام می شود... (بی نا، ۱۳۹۹: ۴۲)

وضعیت سیاسی

به طور کلی وضعیت سیاسی استان بیشتر متأثر از نظرمولویان بانفوذ می باشد و در اکثر مسائل سیاسی مردم تحلیلی از خود ندارند و در مرحله بعدی سران طوایف تعیین کننده گرایش و رفتار سیاسی مردم هستند. ولی مردم شهر پیشین، از همگرایی خوبی با نظام برخوردارند. مشکلات سیاسی ۱. تحریک عوامل بیگانه و رویای تشکیل کشور بلوچستان ۲. سهم خواهی اهل سنت استان از نظام ۳. رشد جمعیتی اهل سنت و کنترل موالید در شیعه ۴. خرید اراضی تشیع از طرف اهل سنت.

وضعیت امنیتی - نظامی

مناطق شرق کشور به دلیل همسایگی با دو کشور ناامن و بی ثباتی چون افغانستان و پاکستان و دارا بودن مرزهای طولانی و مشترک با این دو کشور و حضور گروه های متعصب سنی مذهب بلوچ و سران اشرار مخالف نظام در این مناطق و مناطق هم جوار و ارتباط تنگاتنگ میان این گروه ها و بیگانگان، استقرار باندهای بزرگ مافیای مواد مخدر دو کشور مجاور و حضورشان در مناطق شرق کشور به عنوان فروش مواد یا ترانزیت آن به کشورهای اروپایی و کشورهای حوزه خلیج فارس و عدم کنترل صحیح مرزهای شرق توسط نیروهای امنیتی به خاطر طولانی بودن مرزها و حاکم بودن شرایط اقلیمی نامناسب، همواره منطقه ای ناامن و بی ثبات بوده است. اشرار فعال این منطقه عمدتاً ایرانی بوده که بنا به تخلفات و جرائمی (قتل، سرقت، درگیری، قاچاق مواد مخدر و ...) که در منطقه مرتکب شده تحت تعقیب قرار گرفته که به ناچار به کشورهای همسایه از جمله پاکستان پناه برده و به مرور زمان یا جذب گروه های اشرار مستقر در منطقه شده و یا توانسته با استفاده از نفوذ خود در منطقه با جذب نیرو از افراد طایفه خود که در ایران مستقر بوده اند تشکیل گروهی مستقل دهند. اشرار مستقر در منطقه در راستای اقداماتی چون حمل مواد مخدر، درگیری،

راه‌بندان، سرقت، گروگان‌گیری و ترور افراد و مسئولین فعالیت دارند اما در میان این گروه‌ها، گروه جیش‌الظلم و گروه جندالشیطان گروهی هستند که فعالیت‌های آن‌ها از حساسیت بیشتری برخوردار است. چراکه هدف اصلی این گروه‌ها ترویج تفکر ضد شیعی و نفی حکومت ولایت فقیه در داخل کشور بوده و سعی دارند از طریق تحریک گروه‌های اهل سنت به‌ویژه بلوچ‌های منطقه با حمایت گروه‌های تروریستی طالبان و کشورهای فرا منطقه‌ای آشوب و درگیری‌های قومی را باهدف تضعیف حکومت مرکزی در داخل به راه‌اندازند. لذا با انجام یکسری اقدامات ضد امنیتی نظیر ترور شخصیت‌ها، گروگان‌گیری، بمب‌گذاری در اماکن مقدس، راه‌بندان و کشتن افراد متعدد، سرقت‌های مسلحانه و دعوت از گروه‌های سنی مبنی بر همکاری با آن‌ها، به‌عنوان گروهی محارب و تروریست در منطقه ظهور نموده‌اند و در شرایط حساس قابلیت همسویی سایر گروه‌ها با اهداف خود را دارا می‌باشند (بی‌نا، ۱۳۹۹: ۱۷۶-۱۷۷).

تجزیه تحلیل داده‌ها

تجزیه تحلیل داده‌های آماری در این پژوهش به وسیله نرم‌افزار SPSS انجام می‌شود که تمام عملیات آماری انجام شده بر روی پرسشنامه در قالب دسته‌بندی معین ارائه می‌شود. جامعه آماری این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری مناسب‌ترین روش نمونه‌گیری لایه‌بندی ساده است؛ بنابراین تعداد ۱۰۸ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش به‌صورت هدفمند از کارکنان یک یگان نظامی مأمور در منطقه که آشنایی با موضوع داشتند انتخاب شدند.

در این پژوهش برای ارزیابی وضعیت نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه از آزمون کلموگراف اسمینرف استفاده شده است نتایج این آزمون در جدول شماره ۵ آمده است.

جدول ۵. نتایج آزمون کلموگراف اسمینرف برای بررسی نرمال بودن متغیرها

تعداد	جغرافیایی طبیعی	جغرافیایی انسانی
۱۰۸	۱۰۸	۱۰۸
میانگین	۳.۹۲	۴.۱۱
انحراف معیار	.۵۴۱	.۴۴۴
نتایج آزمون	.۷۸۶	.۹۳۸
سطح معناداری	.۵۶۶	.۳۴۳

با توجه به معناداری بیشتر از ۰/۰۵ مؤلفه‌های جغرافیای انسانی و طبیعی دارای توزیع نرمال بوده لذا برای تحلیل از آزمون‌ها پارامتریک برای تحلیل متغیرها استفاده شده است.

جدول ۶: گویه های مربوط به عوامل جغرافیای طبیعی

معناداری	آزمون تی	انحراف معیار	میانگین	گویه های مربوط به عوامل جغرافیای طبیعی
۰,۰۰۰	۱۳,۳۲۲	۰,۸۲۷	۴,۰۰۷	ارتفاعات (جهت کشیدگی، شیب و...)
۰,۰۰۰	۱۳,۸۰۳	۰,۷۷۰	۴,۰۰۳	جنس زمین و ارتفاعات منطقه
۰,۰۰۰	۱۵,۰۳۴	۰,۷۷۸	۴,۰۱۳	جنس زمین در شناسایی، احداث مواضع و استحکامات
۰,۰۰۰	۹,۸۳۱	۰,۸۱۶	۳,۷۷۸	نوع پوشش گیاهی (مزارع صیفی جات، باغ های انبه و کنار و درختچه ها و...)
۰,۰۰۰	۹,۳۹۲	۰,۸۳۴	۳,۷۶۶	پوشش گیاهی دشت پیشین (باغات و مزارع صیفی و سبزی جات) در تعیین مواضع
۰,۰۰۰	۱۲,۷۸۵	۰,۷۴۹	۳,۹۹۳	رودخانه دائمی سرباز (میزان دبی آب، جهت رودخانه و...)
۰,۰۰۰	۸,۷۵۴	۰,۸۷۲	۳,۷۷۴	رودخانه های فصلی (جهت، عمق و...)

میانگین مربوط به عوامل جغرافیای طبیعی مؤثر بر دفاع از شهر پیشین ۳/۹۲ است، که با توجه به دامنه تغییر ۲/۲۹ و حداقل ۲/۷۱ و حداکثر ۵ این میانگین از میانگین متوسط ۳ بزرگ تر است و نمره ۷۹/۴ از ۱۰۰ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۷: تعیین اولویت عوامل جغرافیای طبیعی

رتبه میانگین	اولویت عوامل جغرافیای طبیعی
۴,۵۹	جنس زمین در شناسایی، احداث مواضع و استحکامات
۴,۴۴	ارتفاعات (جهت کشیدگی، شیب و...)
۴,۳۰	جنس زمین و ارتفاعات منطقه
۴,۰۴	رودخانه دائمی سرباز (میزان دبی آب، جهت رودخانه و...)
۳,۶۴	نوع پوشش گیاهی (مزارع صیفی جات، باغ های انبه و کنار و درختچه ها و...)
۳,۵۵	پوشش گیاهی دشت پیشین (باغات و مزارع صیفی و سبزی جات)
۳,۴۴	رودخانه های فصلی (جهت، عمق و...)
سطح معناداری: ۰/۰۰	درجه آزادی: ۶
مربع کای: ۱۴۱,۴۰۹	

با توجه به آزمون فریدمن نتایج جدول بالا می توان این طور تحلیل نمود که در عوامل جغرافیایی طبیعی: وضعیت توپوگرافی منطقه (جنس زمین و ارتفاعات) بیشترین تأثیر در طرح های

دفاعی و امنیتی شهر پیشین را دارند و بایستی در طرح‌ریزی‌ها به این دو عامل توجه بیشتر و ویژه شود مخصوصاً در به کارگیری سلاح‌های منحنی زن (توپخانه و ادوات و...) که در بحث احداث سنگرها و مواضع تیر وابسته به جنس زمین و ارتفاعات می‌باشند.

جدول ۸. گویه‌های مربوط به عوامل جغرافیای انسانی

معیاری	آزمون تی	انحراف معیار	تثبیت	گویه‌های مربوط به عوامل جغرافیای انسانی
۰,۰۰۰	۱۱.۸۲۰	.۹۵۷	۴.۰۹	اقوام و مذاهب مختلف
۰,۰۰۰	۱۰.۹۹۶	.۹۸۵	۴.۰۵	جمعیت همگرا با نظام و دولت
۰,۰۰۰	۱۴.۳۶۹	.۸۴۱	۴.۱۷	جمعیت واگرا با نظام و دولت
۰,۰۰۰	۱۳.۳۲۲	.۸۲۷	۴.۰۷	تأثیر میزان پراکندگی و تراکم جمعیت
۰,۰۰۰	۱۲.۸۰۳	.۸۶۱	۴.۰۷	تأثیر میزان تراکم و پراکندگی اماکن و ابنیه
۰,۰۰۰	۱۹.۳۸۹	.۷۱۳	۴.۳۴	تأثیر وحدت شیعه و سنی و جلوگیری از اقدامات تفرقه‌انگیز
۰,۰۰۰	۱۷.۰۸۱	.۷۴۷	۴.۲۳	فعالیت وهابیت و شناسایی و برخورد با آنها در منطقه
۰,۰۰۰	۱۲.۱۰۸	.۸۹۴	۴.۰۵	تأثیر تبلیغ رسانه‌های غربی از طریق فضای مجازی و ماهواره علیه عملکرد نظام (جذب و به کارگیری نیروهای بسیجی و...)
۰,۰۰۰	۱۰.۰۲۷	.۸۲۹	۳.۸۰	تشدید تهاجم فرهنگی با توجه به تغییر در فرهنگ‌های سنتی
۰,۰۰۰	۱۳.۳۸۴	.۷۹۵	۴.۰۳	تأثیر اعتقادات فرهنگی و مذهبی بر جذب نیروی انسانی (بسیج طرح امنیت)
۰,۰۰۰	۲۱.۴۲۱	.۶۶۸	۴.۳۸	تأثیر اقدامات محرومیت‌زدایی و اجرای طرح‌های مردم یاری در همسوسازی مردم با نظام

۰,۰۰۰	۱۶.۸۵۲	.۷۲۹	۴.۱۹	تقویت و حفظ بازارچه مرزی پیشین و تلاش برای ایجاد مناطق آزاد تجاری جهت بهبود وضعیت معیشت مردم و کاهش نرخ بیکاری و رونق شهر
۰,۰۰۰	۱۴.۹۳۲	.۷۶۴	۴.۱۰	حمایت سیاسی بیگانگان از گروه های سیاسی وابسته در منطقه و میزان تأثیر آنان
۰,۰۰۰	۱۹.۸۸۰	.۶۷۶	۴.۳۰	فعالیت سیاسی برخی از مولوی و معتمدان (معارض) منطقه بر همراهی با گروهک های تجزیه طلب
۰,۰۰۰	۱۰.۴۷۱	.۹۵۱	۳.۹۶	مشارکت بالای مردم در انتخابات و مراسمات سیاسی
۰,۰۰۰	۱۱.۶۲۰	.۸۹۰	۴.۰۰	حمایت از فعالیت های اقتصادی و کشاورزان با اعطاء تسهیلات کم بهره به منظور توسعه اقتصادی و کشاورزی
۰,۰۰۰	۱۵.۷۲۲	.۷۷۵	۴.۱۸	حضور و اقامت اتباع غیرمجاز در برهم زدن امنیت و ایجاد ناامنی
۰,۰۰۰	۱۰.۱۱۴	.۹۷۵	۳.۹۵	جذب سرمایه بخش خصوصی و دولتی توسط عوامل مردمی بسیج در جهت رونق شهر پیشین
۰,۰۰۰	۱۴.۸۳۷	.۸۴۷	۴.۲۱	تأثیر سطح فناوری های نوین بر ارتباطات (تجهیزات بی سیم و باسیم و رادار و...)

میانگین مربوط به عوامل جغرافیای انسانی مؤثر بر دفاع از شهر پیشین ۴,۱۱ است، که با توجه به دامنه تغییر ۲,۰۵ و حداقل ۲,۹۵ و حداکثر ۵ این میانگین از میانگین متوسط ۳ بزرگ تر است و نمره ۸۲,۲ از ۱۰۰ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۹. تعیین اولویت عوامل جغرافیای انسانی

رتبه میانگین	اولویت عوامل جغرافیای انسانی
۱۱,۷۸	تأثیر اقدامات محرومیت زدایی و اجرای طرح های مردم یاری در همسوسازی مردم با نظام
11.52	تأثیر وحدت شیعه و سنی و جلوگیری از اقدامات تفرقه انگیز
11.07	فعالیت سیاسی برخی از مولوی و معتمدان (معارض) منطقه بر همراهی با گروهک های تجزیه طلب
10.72	فعالیت وهابیت و شناسایی و برخورد با آنها در منطقه

10.71	تأثیر سطح فناوری‌های نوین بر ارتباطات (تجهیزات بی‌سیم و باسیم و رادار و...)
10.47	جمعیت واگرا با نظام و دولت
10.47	حضور و اقامت اتباع غیرمجاز در برهم زدن امنیت و ایجاد ناامنی
10.30	تقویت و حفظ بازارچه مرزی پیشین و تلاش برای ایجاد مناطق آزاد تجاری جهت بهبود وضعیت معیشت مردم و کاهش نرخ بیکاری و رونق شهر
10.01	اقوام و مذاهب مختلف
9.86	جمعیت همگرا با نظام و دولت
9.82	حمایت سیاسی بیگانگان از گروه‌های سیاسی وابسته در منطقه و میزان تأثیر آنان بر دفاع از شهر پیشین
9.64	تأثیر میزان پراکندگی و تراکم جمعیت بر تهیه طرح دفاعی
9.64	تأثیر میزان تراکم و پراکندگی اماکن و ابنیه بر تهیه طرح دفاعی
9.48	تأثیر تبلیغ رسانه‌های غربی از طریق فضای مجازی و ماهواره علیه عملکرد نظام (جذب و به‌کارگیری نیروهای بسیجی و...)
9.21	تأثیر اعتقادات فرهنگی و مذهبی بر جذب نیروی انسانی (بسیج طرح امنیت)
9.21	حمایت از فعالیتهای اقتصادی و کشاورزان با اعطاء تسهیلات کم‌بهره به‌منظور توسعه اقتصادی و کشاورزی
9.18	جذب سرمایه بخش خصوصی و دولتی توسط عوامل مردمی بسیج در جهت رونق شهر پیشین
9.05	مشارکت بالای مردم در انتخابات و مراسمات سیاسی
7.86	تشدید تهاجم فرهنگی با توجه به تغییر در فرهنگ‌های سنتی
	مربع‌کای: ۷۲,۵۵۳
	درجه آزادی: ۱۸
	سطح معناداری: ۰/۰۰

توجه به آزمون فریدمن نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که در مورد تعیین اولویت عوامل جغرافیای طبیعی مؤثر بر دفاع از شهر پیشین معنادار بوده و به ترتیب اهمیت و اولویت، اقدامات اقتصادی و سیاسی بیشترین تأثیر در دفاع از شهر به خود اختصاص داده است که بایستی توجه ویژه‌ای به امورات اقتصادی و سیاسی این شهر شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌ها در ادبیات و مبانی نظری و تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نشانگر این است که عوامل جغرافیایی (طبیعی و انسانی) نقش معنادار و کلیدی دارند و به ترتیب بیشترین نقش را در ارتقای

جایگاه شهر پیشین در توسعه امنیت مرز نشینی مربوط به عوامل جغرافیای انسانی و سپس با عوامل جغرافیای طبیعی می باشد. بنابراین باید به این عوامل در توسعه امنیت مرز نشینی توجه ویژه شود.

توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می شود.
تلاش برای ایجاد عدالت اجتماعی، فقرزدایی، ایجاد اشتغال و کاهش دادن احساس محرومیت.

استفاده از سران طوایف در ایجاد رضایت مندی اجتماعی و کاهش حس محرومیت با تأکید بر خدمات رسانی و عملیات مردم یاری
تقویت و حفظ بازارچه مرزی پیشین و تلاش برای ایجاد مناطق آزاد تجاری جهت بهبود وضعیت معیشت مردم و کاهش نرخ بیکاری.

استفاده از ظرفیت گمرک و بازارچه مرزی پیشین در صادرات محصولات کشاورزی.
افزایش بودجه های عمرانی و تشکیل پروژه های عمرانی با مشارکت مردم و سران طوایف با تعیین سود مشخص.

جلوگیری از قاچاق کالا و سوق دادن مرزنشینان به سمت فعالیت سالم و مثبت به ویژه فعالیت های کشاورزی با توجه به وجود منابع آبی و خاک حاصل خیز دشت پیشین با تضمین خرید دولت.

اعطای تسهیلات کم بهره به بسیجان و عوامل مردمی همگرا در جهت راه اندازی مشاغل زود بازده (کشت های گلخانه ای و مزارع صیفی جات) در منطقه.

تشویق به سرمایه گذاری در شهرستان در بخش های صنعت، معدن، کشاورزی، دامداری و... با اعطای وام های کم بهره.

توسعه و رونق گردشگری با توجه به وجود زمینه های مناسب در شهر پیشین و آب و هوای معتدل در فصل زمستان.

ایجاد یک چارچوب مشورتی و سیاسی مشخص تعریف شده میان مسئولین شهرستان با اتکای به قدرت بومی در برخورد با معضلات جدی امنیتی آینده در سطح استان

ارایه تسهیلات مالی و اعتباری به فعالیت های کشاورزی با رویکرد نیروهای موافق و همگرا و بسیجیان.

برگزاری نمایشگاه‌های محلی و اقتصاد مقاومتی توسط پایگاه‌های بسیج. حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط (ارائه تسهیلات مالی، آموزش و مشاوره تخصصی و...).

بومی کردن امنیت و استفاده از مردم بومی در راستای ایجاد امنیت با محوریت سران طوایف. استفاده از ظرفیت سران طوایف در ایجاد اتحاد بین شیعه و سنی به‌عنوان برادران مسلمان. تلاش در جهت جذب سران طوایف همگرا با تفکر سیاسی انقلابی و رشد آن. رصد فعالیت افراد افراطی با تفکرات وهابیت و سلفی‌گری به‌منظور جلوگیری از هرگونه اقدامات خرابکارانه و ایجاد بحران و شورش‌های قومی و مذهبی. دخیل کردن سران طوایف در موضوعات مختلف و استفاده از قدرت آن‌ها در جهت ایجاد امنیت.

کاهش قدرت بعضی از مولویان معاند و افزایش قدرت سران طوایف همگرا با نظام. تلاش جهت پررنگ کردن مباحث ملی و به حاشیه بردن موضوع قومیت‌ها و پیشگیری از عمده شدن موضوع اقلیت‌های قومی - مذهبی.

به مسئولین نظامی و امنیتی پیشنهاد می‌شود در جنوب شرق کشور، وجود ساختار اطلاعاتی گسترده و شبکه‌ای، از اهمیت بالایی برخوردار است که در دو بعد خارج از مرز و داخل مورد توجه قرار گیرد.

با تعاملات و همکاری‌های اطلاعاتی (با سپاه، اجا، آجا و فراجا) به‌طور مستمر بر فعالیت‌های میدانی و مجازی گروهک‌های تروریستی تکفیری در شبکه‌های اجتماعی (داخلی و خارجی) به منظور مقابله به‌موقع با اقدامات مخمل امنیت اهتمام ویژه به عمل آید.

بانک اطلاعاتی کلیه منابع اطلاعاتی به‌منظور پوشش کامل عناصر، لیدرها و تهیه طرح کنترل جمعیت جامع بر مبنای بانک اطلاعاتی و تقسیم وظایف هر رده در رصد و کنترل این عناصر یکپارچه‌سازی شود.

تقویت همکاری‌های فرهنگی فی مابین شهرهای همجوار می‌تواند موجب همدلی بین استان و توسعه هر چه بیشتر شهرپیشین گشته و به موجب آن مشکلات امنیتی در آن به کمترین سطح خواهد رسید.

برخورد قاطع با اشرار و افزایش هزینه های اقدامات ضد امنیتی به منظور وارد کردن آنان به ترک اقدامات مخل امنیتی.

افزایش تعاملات اجتماعی در مراسم های ملی، اعتقادی برای ترمیم شکاف های اجتماعی.

استفاده از تجهیزات با سطح فناوری به روز در ارتباطات (باسیم و بی سیم) و تجهیزات راداری و مراقبیتی در جدار مرز.

فهرست منابع

- افتخاری اصغر، (۱۳۹۰)، برآورد تهدید، رویکردی نظام واره، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی
بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی)
بی‌نام، ۱۳۹۹
- پوراحمد احمد، (۱۳۹۷)، قلمرو و فلسفه جغرافیا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
جان‌پرور محسن، عباسی فرید، دانه‌چین فاطمه، (۱۴۰۰)، چیستی محیط‌زیست و ارتباط آن با برخی مفاهیم
جغرافیای سیاسی، مجله جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۴ شماره ۱، تهران
زروندی مهدی، امینی سید جواد، رضاشمس دولت آبادی، سید محمود، (۱۳۹۴)، ارائه الگوی امنیت زیست
محیطی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجله سیاست دفاعی، سال ۲۴، شماره ۹۴
شکوئی حسین، (۱۳۸۴)، شناخت و فلسفه جغرافیا، تهران، انتشارات پیام نور
فرید یدالله، (۱۳۸۳)، جغرافیای جمعیت، تهران، انتشارات، دانشگاه تبریز
فطرس محمدحسن، (۱۳۶۸)، جغرافیای اقتصادی و اهمیت آن در برنامه‌ریزی و توسعه، اطلاعات سیاسی و
اقتصادی، شماره ۳۰
- علیجانی بهلول، کاویانی محمد رضا، (۱۳۸۵)، مبانی آب و هواشناسی، تهران، انتشارات سمت
معین محمد، (۱۳۷۸)، فرهنگ لغت معین، چاپ سیزدهم، جلد اول، تهران: انتشارات امیرکبیر.
ملکزاده بهرام، (۱۳۹۸)، سالنامه آماری استان سیستان و بلوچستان، معاونت آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و
برنامه‌ریزی، انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان
- مهدوی مسعود، احمدی علی، (۱۳۹۰)، جغرافیای فرهنگی، تبیین نظری و روش‌شناختی، کاربرد در مطالعات
نواحی فرهنگی، فصل‌نامه تحقیقات فرهنگی، نامه پژوهش فرهنگی، سال، ۱۲، شماره ۴۵، وزارت فرهنگ و
ارشاد اسلامی.
- نائینی علی محمد، (۱۳۹۱)، اصول و مبانی جنگ نرم، تهران: نشر ساقی.

<https://www.daneshchi.ir/water>

<https://my-dars.com>

<https://tedsa.com>

